

В Актыубинской области такая политика должна быть направлена на восстановление экологического равновесия и улучшение качества окружающей природной среды, с тем, чтобы прекратить ее негативное воздействие на состояние здоровья населения и человеческое развитие. Конкретные инструменты регулирования должны быть, на наш взгляд, сосредоточены на: сокращении вредных выбросов в атмосферу; охране и рациональном использовании земель и водных ресурсов; совершенствовании системы сбора и хранения промышленных и бытовых отходов.

Rates of growth of national economy of Kazakhstan, even despite the delay, shown last years, connected with the crisis phenomena of economic, are one of the highest in the world. At the same time the country faces the serious problems connected with unequal distribution of results of economic growth among the population and sharp differentiation in development of regions.

All levers of the regulation which has proved as effective in practice of the different countries, it is necessary to use at construction of an ecological policy of region.

In the Aktyubinsk area such policy should be directed on restoration of ecological equilibrium and improvement of quality of a surrounding environment to stop its negative influence on a state of health of the population and human development. Concrete tools of regulation should be, in our opinion, are concentrated on: reduction of harmful emissions in atmosphere; protection and rational use of the earths and water resources; perfection of system of gathering and storage of an industrial and household waste.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Перспективы социально-экономического развития Актыубинской области на период 2010-2020 г.г. // По материалам сайта union.kz
2. Отчет об итогах работы органов занятости и социальных программ Актыубинской области за 2010г. и задачах на 2011 год, С.21 // www.union.kz
3. По материалам официального сайта РГП Казахского научно-исследовательского института экологии и климата// http://ecoclimate.kz/index.php?option=com_content&task=view&id=64&Itemid=84
4. Региональная программа по охране окружающей среды Актыубинской области на период 2010-2011 годы // www.nature.kz/strategiya/region/aktobe.htm

ТУРИЗМ САЛАСЫНДА ТАБИГАТТЫ ПАЙДАЛАНУДЫҢ ТҮРЛЕРІ

АБДУЛЛИНА А.Ф.

Табиғи ресурстарды туризм мақсатта пайдаланудың тиімді жолдарын іздеуге байланысты жинақталған теориялар мен практикалар жиынтығы - туризм табиғат пайдалану облысына жатады. [1, 63]

Туризм іргі таңда бұған элементтер ретінде сипатталады. Бүгінде туристерді қабылдамайтын немесе туристерші саяхатқа жібермейтін ел жоқ деуге болады. Туризм-рекреациялық ресурстар элементтері барлық жерде таралған. Туризм-рекреациялық ресурстар дегеніміз - туризм экскурсиялық қызметке және емдеу, спорттық-сауықтыру, танымдық туризмге жарайтын табиғаттың және адамның күшімен салынған объектілер мен қоршаған ортаның құбылыстарының жиынтығы. [2,78] Олардың деңгейі экономикалық теорияға сәйкес суранысқа қарай анықталады, ол өз ретінде елдің туризм бойынша шығыны мен табысын белгілейді. Бұл, яғни нақты туризм туралы мәліметтер мен оның құрылымы туралы анықтамалар статистикалық мәліметтер арқылы көрсетіледі.

Туризм саласы - табети ресурстарды пайдалануға бағдарланған шаруашылық салаларының ішінде маңызды орында ие. Бул бірнеше темендегшей белгілермен аныкталады:

1) Туризм саласының баска шаруашылық салаларынан ерекшелігі - туризм тутынушыша енімді тасымалдамай отырып, ресурстар жинақталған орынға халықтың ^шт миграциясын туғызуға мүмкіндік жасайды. Рекреациялық ресурстарды тутыну оларды жергіліктендірумен (локализация) қатар жүріп отырады.

2) Туризм кешесе, табиғи ресурстарды пайдалану бойынша алдышы қатарда болады, ол алғаш болып бурын пайдаланылмаған табиғат кешендері (ТК) мен оның элементтерін (бшк таулар, жағажайлар, кар жамылғысы, экзотикалық және бірегей ландшафттарды, Үшгірлер, сарқырама т.б.) айналымға қосуға мүмкіндік береді

3) Туризмнің баска салалардан тағы бір ерекшелігі - оның табети кешеннің жекелеген курам беліктерін емес, тутас пайдалануында, яғни туризм - табети ресурстарды пайдалануда кешенділігімен сипатталады.

4) Туризм - кеп максатты қызмет түрі ретінде халықтың түрлі элеуметтік топтарының эр түрлі қажеттшктерш қанағаттандырады. Туризмнің бір түрлерін дамыту біртутас табиғат кешеніне, ал кейбір түрлері табиғат кешенінің кейбір курамдас беліктеріне сүйенеді, сондықтан бүгінгі таңда барлық Жер беті дерлік туриспк-рекреациялық ресурс болып табылады.

5) Турист - рекреация үрдісінде ландшафтқа тікелей эсер етеді, бул ^шт антропогендік процесс. Интенсивті рекреация, букаралық демалыс зоналарында табиғат кешендершщ турактылығын бузылуына экеліп соқтырады.

6) Табетат кешендерін пайдалануға негізделген туризм түрі оның қауіпсіздігінің сақталуын қадағалауға мүдделі. Баска салаларға қарағанда туризм табети кешенге антропогендік ықпалды реттеуге мүдделі болып келеді.

Осы айталғандардан табиғатты туристік максатта пайдаланудың проблемалары туындайтыны анық. Бул проблемалар табетат кешенін (ТК) туристер мен туриспк инфраструктураның ықпалынан қорғау және қалпына келтіру, ластанумен байланысты барлық аспектілерді шоғырландырады.

Табиғатты туристік максатта пайдаланудың түрлі формалары мен түрлері ерекшеленеді Туристік табиғатты пайдалануды типтерге белу - күрделі міндеттердің бірі. Себеб^ туризм элеуметтік кубылыс ретінде эр түрлі максатта ұйымдастырылатын формаларының кептімен, табиғатпен қарым-қатынасының түрлі деңгейдегі қарқындылығымен, эр түрлі табиғи ресурстарға бағдарлануымен сипатталады. Дегенмен, туристік табиғатты пайдалануды типтерге белу маңызды, себеб^ онсыз туризмнің түрлі формаларының экологиялық жағдайға ықпалына талдау жасау мүмкін емес.

Непзп қажеттшктерге сэйкес туристік табиғатты пайдаланудың 3 непзп типн ажыратуға болады:

- туристш-сауықтыру табиғатты пайдалану типі;
- туристік-спорттық табиғатты пайдалану типі;
- танымдық-туриспк табиғатты пайдалану типі.

Туриспк-сауықтыру табиғатты пайдалану типі адамның физикалық және психологиялық күшінің қажеттшктерш қанағаттандыру максатына негізделеді.

Туристік-сауықтыру табетатты пайдалану типі мына сипаттарға ие:

- табетат кешеніне қарқынды эсер ету;
- рекреациялық іс-эрекеттің бірнеше түрлерін дамыту;
- табиғат кешеншщ маңызды езгерісі.

Танымдық-туристік табиғатты пайдаланудың непзп функциясы адамның интеллектуалды және рухани ^шш дамытуға бағытталады. Бул мәдени-тарихи және табети ресурстарды тутыну жолдарымен жүзеге асырылады. Мәдени ресурстар курамына тарихпен, мәдениетпен және ^іргі адамдардың іс-эрекетімен байланысты

баска да нысандарды жаткызуға болады. Мысалы, спорт кешендері, хайуанаттар саябағы, ботаникалық бақтар, Ғылыми мекемелер, ЖОО, ендірістік мекемелер, театрлар, этнографиялық және фольклорлық кез тартарлық кернекті орындар т.б.

Танымдық-туристик табиғатты пайдалану типі тутас табети кешенге, жалпы рекреациялық ресурстарға деген және оның аттрактивтілігі, бірегейлігі, экзотикалығы, керемділігі сияқты қасиеттеріне жоғары талап қоюмен ерекшеленеді. Әйткені, территория табети және элеуметтік-экономикалық жағынан езінен-езі туризмге қолайлы туристік ресурс бола алмайды. Егер Оған сураныс болса және оны игеруге туристик шаруашылық мүмкіндіктері табылса, онда олар туристик ресурстарға айналады. [2, 79 б.]

Туристік-спорттық табиғатты пайдалану типі - адамның физикалық күйін калпына келтіру қажеттілігін қанағаттандырумен байланысты тип. Бул типтің қурылымында физикалық жаттықтыру сабақтар тобы ерекше орын алады.

Туристік-спорттық табиғатты пайдаланудың типі су және тау-шаңғы, альпинизм тағы да баска спорт түрлерін қамтиды.

Қазіргі таңда туристік мақсатта пайдаланылған аудандарда туристік табиғатты пайдаланудың бар үш типі де жинақталған. Бул әрине, аудандағы ластану келемші күйеюіне себепкер болады және кететін шығынның орнын толтыру үшін кешенді шараларды, сонымен қатар белең алған келеңсіздіктерді жою шараларын ұйымдастыруды талап етеді.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. География туризма. Учебник. /И.Г.Филиппова, В.Л.Погодина, Е.А.Лукьянов / под ред. Е.И.Богданова. - СПб., 2007.
2. Н. Ж. Алиева. Туризмология негіздері А., 2004.
3. С.Н. Бобылев. Экономика природопользования. М., 1996.
4. В.В. Храбовченко Экологический туризм. М., 2003.
5. География международного туризма. Стран СНГ и Балтии. Минск, 2004.